

UŽKLASINIS DARBINIS MOKYMAS (1947–1989)

Nepamokinis laikas yra svarbus paauglio gyvenime, todėl turėtų būti tinkamai organizuojamas ir racionaliai panaudojamas. Užklasinė veikla padeda moksleiviams taikyti įgytas žinias, skatina domėjimąsi mokslu. Užklasinis darbas papildo mokymą savo turiniu, formomis, priemonėmis ir metodais. Būreliai – viena iš nepamokinės veiklos formų, padedanti skatinti moksleivių pažintinę ir praktinę veiklą. Būrelių tikslas – ugdyti vaikų interesus ir gabumus, stiprinti žinių poreikį, formuoti asmenybės aktyvumą, kūrybingumą, sugebėjimą taikyti įgytas žinias, mokėjimus ir įgūdžius. Reikėtų sudaryti sąlygas mokiniams savarankiškai ir savanoriškai pasirinkti veiklos sritį, atitinkančią jų polinkius, sugebėjimus.

Užklasinis darbinis mokymas respublikoje turi senas tradicijas. Pasibaigus karui, vidurinėse mokyklose darbai nebuvo dėstomi. Tačiau pamažu pradėti organizuoti įvairūs būreliai.

1947 m. respublikos mokyklose jau organizuojami jaunojo sodininko būreliai /1/. 1948–1949 metais jaunųjų sodininkų judėjimas ypač išsiplėtė. Lietuvoje paplito jaunesnių klasių moksleivių „darbščiųjų rankų“ būreliai, ėmė atsirasti pirmieji vyresniųjų klasių jaunųjų technikų būreliai.

1949 m. Varėnos apskrities mokytojų konferencijoje pedagoginio kabineto iniciatyva buvo suruošta mokinių darbų (piešinių ir rankdarbių) paroda. Joje dalyvavo apskrities pradinės ir vidurinės mokyklos. Ekspонатų skaičius buvo negausus, nes kai kurios mokyklos (pvz. Merkinės valsčiaus) nedalyvavo parodoje. Gerai pasirodė Varėnos gimnazijos moksleiviai /2/. Nors paroda turėjo nedaug ekspонатų, vis dėlto Varėnos apskrīčiai ji gana reikšminga. Tai buvo pirma moksleivių darbų apžiūra, bandymas parodyti įvairių mokyklų užklasinio darbo rezultatus.

1950 m. Kretingos apskrities mokytojų žiemos konferencijos metu įvyko mokyklų pedagoginė paroda, kuri turėjo 8 skyrius. Ekspонатų skaičius – 1613 darbų. Geriausiai buvo atlikti Kretingos vidurinės mokyklos mergaičių (mokyt. I. Suchanekaite), Mosėdžio septynmetės mokyklos berniukų (mokyt. Dokšas) ir Darbėnų septynmetės mokyklos moksleivių darbai /3/.

Panašią parodėlę 1950 m. sausio mėn. surengė ir Kauno apskrities pedagoginis kabinetas /4/. Mokytojai galėjo apžiūrėti įvairių mokyklų mokinių eksponatus, juos lyginti, įvertinti, pasidalinti sukaupta patirtimi.

Po tai kai 1954–1955 m.m. į respublikos mokyklų mokymo planą vėl buvo įtraukti rankų darbai V–VII kl., užklasinis darbinis mokymas įgavo platesnį užmojį. 1956 m. respublikoje veikė 1930 techninių būrelių, kuriems priklausė daugiau kaip 38000 jaunųjų technikų. Iš turimo techninių būrelių skaičiaus beveik trečdalis priklausė darbščiųjų rankų būreliams. Juose moksleiviai dirbo įvairius medžio, kartonažo darbus, gamino rankdarbius /5/.

Švietimo ministerijos 1958–1959 m.m. mokyklų darbo ataskaitoje nurodoma, kad Pasvalio, Plungės, Rumšiškių techninių būrelių nariai pagamino mokymo priemones ir inventorių ne tik savo, bet ir kitoms mokykloms, buitinių inventorių kolūkiams. Pavyzdžiui, jaunųjų technikų būrelis iš Pasvalio vidurinės mokyklos (mokyt. S. Vaičekonis) pagamino rajono mokykloms mokymo inventorių, įrengimus geografijos aikštelėms, metalo apdirbimo stakles. Šios mokyklos automobilistai padarė variklio GAZ-M kartu su sankaba ir pavarų dėže pjūvį /6/. Faktai rodo, kad techninių būrelių veikla ne tik plėtėsi, bet ir tapo įvairiapusiškesnė. Mokytojai stengėsi parinkti tokius darbus, kurie turėjo praktišką naudą.

1958 m. lapkričio mėn. 1–15 d. LTSR Švietimo ministerija organizavo respublikos vidurinių, septynmečių mokyklų, jaunųjų technikų stočių būrelių darbų parodą. Joje dalyvavo 43 rajonų 86 vidurinės, 16 septynmečių mokyklų, viena mokykla-internatas, 3 jaunųjų technikų stotys. Virš 300 eksponatų buvo išdėstyta 11 skyrių, tarp jų: darbščiųjų rankų, aviamodelizmo, jūrų modelizmo, mechanikos, radiotechnikos ir kituose. Gražius darbus pristatė Vilniaus 14-osios, Ukmergės 1-osios vidurinių mokyklų darbščiųjų rankų būrelių nariai. Patrauklius virtuvės ir šaltkalvio įrankių komplektus pagamino grupė Kėdainių 1-osios vidurinės mokyklos mokinių. Darbščiųjų rankų būrelių skyriuje buvo eksponuojamos 7 vitrinės su metalo ir medžio gaminiais, du stendai su medžio darbais, 50 smulkių darbų iš medžio ir metalo. Jūrų modelizmo skyriuje linijinių laivų modelius eksponavo Palangos vidurinės mokyklos moksleiviai. Radiotechnikos skyriuje geriausiais darbais pripažinti Šiaulių F. Žemaičio, Kėdainių 3-osios ir Kauno 6-osios vidurinių mokyklų eksponatai /7/.

Mokyklų valdybos inspektorė T. Didžiulytė savo ataskaitoje nurodo, kad parodą aplankė apie 15000 lankytojų. Iš kiekvieno rajono į parodą buvo iš-
kviesta po 3, iš kiekvieno miesto – po 8 mokytojus /8/. Iš pateiktų faktų galima
daryti išvadą, kad ši paroda buvo reikšminga propaguojant Lietuvoje užklasinį
darbinį mokymą, skatinant tolesnę moksleivių kūrybą, jų savarankiškumą, do-
mėjimąsi mokslu ir technika.

Respublikos mokyklose padaugėjo jaunųjų technikų būrelių. Tačiau bend-
ras aštuonmečių ir vidurinių mokyklų mokinių, įtrauktų į šiuos būrelius,
skaičius 1964–1965 metais buvo nežymus. Pavyzdžiui, technicine kūryba do-
mėjosi ir užsiiminėjo tikrai apie 5% viso šių mokyklų moksleivių skaičiaus, o
Vilniuje ir Kaune dar mažiau /9/.

1965 m. vaikų ir paauglių techninės propagandos techninės kūrybos klausimai buvo apsvarstyti respublikos Ministrų taryboje. Priimtas nutarimas „Dėl
priemonių vaikų ir paauglių techninei kūrybai ugdyti ir jaunųjų gamtinių
darbui plėsti“, kuriame atkreiptas dėmesys į trūkumus šioje srityje. Nutarta
švietimo organams skirti papildomai lėšų užklasiniam ir užmokykliniam dar-
bui organizuoti. Jaunųjų technikų stotys buvo įpareigtos užtikrinti metodinį
ir organizacinį vadovavimą jaunųjų technikų veiklai respublikoje. Numatyta
išplėsti technikinių būrelių tematiką, pagerinti pačius užsiėmimus, kad jie
būtų pavyzdžiu kitiems būreliams /10/.

Moksleivių techninės kūrybos skatinimas sulaukė akivaizdžių rezultatų.
Jeigu 1963–1964 m.m. respublikos mokyklose buvo 975 techniškieji būreliai
su 11000 mokinių, tai 1967 m. jau veikė 1971 būrelis, jungiantis 32500 moks-
leivių /11/.

1967 m. apklausus Klaipėdos miesto V–VIII kl. moksleivius, paaiškėjo,
kad didelė dalis lankė po 2 būrelius, mažuma – po 3 ir po 1, o apskritai nepa-
mokinėje veikloje dalyvavo 87 moksleiviai (arba 51%). Visi kiti jokioje užkla-
sinėje veikloje nedalyvavo /12/.

Tauragės 1-osios vidurinės mokyklos jaunieji technikai (mokyt. K. Gied-
raitis) pirmieji respublikoje pradėjo gaminti kartingus, organizuoti jų varžy-
bas. Techniškai sudėtingus modelius sukūrė Ukmergės ir Rokiškio rajonų
aviamodelistai. Raseinių 1-osios (mokyt. V. Banys) vidurinės mokyklos maši-
nų modeliuotojai, Kaišiadorių vidurinės mokyklos laivų modeliuotojai pasie-
kė neblogų rezultatų, ne kartą dalyvavo respublikinėse techninės kūrybos
parodose /13/. Lietuvoje buvo gerai žinomi Kauno rajono Garliavos ir Prienų

vidurinių mokyklų aviamodelistai, sumaniai modeliavo mašinas Prienų rajono Balbieriškio vidurinės mokyklos modeliuotojai. Respublikos miestuose techninė kūryba domėjosi žymiai daugiau paauglių, negu rajonų mokyklose. Daugelyje rajonų mokyklų šio tipo būrelių visiškai nebuvo. Pavyzdžiui, Eišiškių rajone iš 22 aštuonmečių mokyklų 14 nebuvo technikos būrelių. Utenos rajone iš 24 mokyklų technikos būreliai veikė dešimtyje, Kretingos rajone jų nebuvo keturiolikoje mokyklų /14/.

Lietuvos švietimo ministras M. Gedvilas nurodė, kad „kadry trūkumas ir nepakankama materialinė bazė trukdo plėsti technikinę kūrybą. Dažnai ši užklasinės veiklos sritis net ir tose mokyklose, kur yra sąlygos technikinei kūrybai, labiausiai atsilikusi, nors ji geriausiai užimtų paauglius“ /15/.

TSRS švietimo ministerijos 1969.06.11 priimtame instrukciniame rašte Nr. M-77 nurodoma, kad „Lietuvos TSR švietimo ministerija pasiekė, kad respublikos įmonės technikos būreliams gamintų dvidešimt penkių pavadinimų tipines detales, organizavo centralizuotą mokyklų aprūpinimą medžiagomis techninei kūrybai ir darbiniam mokymui“ /16/.

Instrukciniame rašte buvo nurodyta ypatingą dėmesį atkreipti į darbą su būrelių vadovais, mokytojais, rengti instrukcines-metodines rekomendacijas, kaip organizuoti būrelių praktikos darbus. Inspektorai buvo įpareigoti tikrinti užklasinį techninį darbą, jo turinį, metodus ir formas, pedagoginį kryptingumą ir efektingumą /17/.

Minėtas instrukcinis laiškas atkreipė švietimo organų dėmesį į respublikos vaikų techninės kūrybos padėtį, paskatino imtis jos gerinimo priemonių.

Užklasinei veiklai būdinga tai, kad dalyvavimas joje priklauso nuo mokleivių noro, jų iniciatyvos. Svarbus vaidmuo čia tenka mokytojui – būrelio vadovui. Nuo jo bendro pasirengimo, dalyko žinojimo, sugebėjimo sudominti ir bendrauti su vaikais priklauso būrelio veikla, rezultatai, sėkmė. Mokytojas tik tuomet gali daryti įtaką mokiniams, gali įtraukti į aktyvią nepamokinę veiklą, kada jis pats daug žino, moka, sugeba.

Respublikoje nuolatos buvo rūpinamasi ne tik techninių, bet ir įvairių kitų darbų būrelių vadovų rengimu, jų kvalifikacijos kėlimu. Archyviniai dokumentai rodo, kad 1969–1970 m.m. Lietuvoje buvo organizuota seminarų būrelių vadovams rengti. Centrinės jaunųjų technikų stoties (toliau CJTS) pradinės technikos kabineto vedėjo E. Trumpos ataskaitoje nurodoma, kad 1969 m. sausio 6–8 d. Lazdijuose organizuotame darbų seminare dalyvavo 140

pradinių ir kitų klasių mokytojų. Seminaro dalyviai išklausė paskaitas „Būrelio užsiėmimai ir jų tipai“, „Spalvų derinimas dirbinių apdailoje“, „Dirbinių medžiagų pažinimas ir kolekcionavimas“. Mokytojai mokėsi gaminti techninio modeliavimo pavyzdžius (portfelio, namo, mikroautobuso „Latvija“), susipažino su mokinio Žaisloteka /18/.

1969 m. kovo 24–26 d. panašus darbų seminaras įvyko Šilutėje. Šilutės aštuonmetėje mokykloje buvo organizuota jaunųjų technikų dirbinių paroda. Iš esmės tai nebuvo paroda rajono visuomenei, o eksponatų atrinkimas respublikinei jaunųjų technikų dirbinių ir meno dirbinių parodoms. Savo ataskaitoje vedėjas E. Trumpa nurodė, kad, jo nuomone, „rajone nereikėtų atskirai organizuoti jaunųjų technikų, meno, pradinių klasių dirbinių parodas. Daug darbo, o parodos visuomenei neorganizuojamos“ /19/.

Šilutės rajono mokytojai išklausė paskaitas apie būrelių organizavimą, jų tipus, mokėsi praktiškai gaminti stalo žaidimus, karyti savo inicialų monogramas. Geriausią mokyklos emblemą iškarpė Švėkšnos vidurinės mokyklos mokytoja J. Repšienė /20/.

1970 m. sausio 4–7 d. Kupiškėje įvyko seminaras rajono mokyklų, būrelių vadovams rengti bei tobulinti. Seminarą vedė CJTS pradinės technikos kabineto vedėjas E. Trumpa. Keturias dienas vykusiame renginyje dalyvavo 72 rajono mokytojai. Jie išklausė analogiškas paskaitas, kaip ir Lazdijų bei Šilutės rajonų mokytojai. Dalyviai susipažino su dažomojo apipurškimo pavyzdžiais ir technika, gamino dėžutes atliekoms, vokus, rites, mėtymo-gaudymo žaislus, kilpinį galvosūkį „Mėnulio fazės“ /21/.

1970 m. gegužės 27–31 d. panašus seminaras surengtas ir 90-čiai Skuodo rajono mokyklų mokytojų. Jie gamino techninio modeliavimo pavyzdžius, žaislus, suvenyrus, mokėsi kolekcionuoti įvairias medžiagas /22/.

Susipažinus su archyviniais šaltiniais, galima daryti išvadą, jog minėti seminarai nepažejo veltui. Mokytojų kursuose įgytos naujos teorinės žinios, praktiniai įgūdžiai padėjo suaktyvinti ir pagyvinti įvairių mokyklų darbų būrelių veiklą.

Daugelis respublikos bendrojo lavinimo mokyklų neapsiribojo vienu ar kitu techninio profilio būreliu. Štai Klaipėdos 9-ojoje vidurinėje mokykloje technikų būrelis įsikūrė 1971 metais. Būrelyje veikė kelios sekcijos: automobilių, laivų, lėktuvų modeliavimo, technikų ir medžio bei metalo apdirbimo. Būrelio nariai daugiausia mokėsi dirbti pagal techninius brėžinius, piešinius,

eskizus, išmokdavo skaityti konstrukcinę ir technologinę dokumentaciją. Paaugliai pagal turimus eskizus gamino įvairius suvenyrus. Mokyklose veikusi meno taryba vertino mokinių kūrybinius darbus. Techninės kūrybos parodos buvo organizuojamos 9-oje vidurinėje nuo 1972 m. /23/. Būrelio vadovo mokytojo F. Urbonavičiaus teigimu parodos kasmet darėsi turiningesnės, įvairesnės, skatinančios vis daugiau moksleivių racionalizuoti, ieškoti ką nors naujo, bandyti realizuoti turimas žinias darbe.

Respublikoje buvo nuolatos domimasi mokyklų nepamokinės veiklos darbo rezultatais. Archyvuose šaltiniuose galima rasti įvairių mokyklų užklasinio darbo tikrinimo pažymų, aktų, inspektorių komandiruočių ataskaitų.

1970 m. vasario 16–20 d. grupė centrinės jaunųjų technikų stoties darbuotojų, vadovaujamų A. Alchimavičiaus, susipažino su Kelmės rajono vidurinių ir aštuonmečių mokyklų techninės kūrybos būkle. Nustatyta, kad „techninei vaikų kūrybai vystyti rajone nesudaryta rėmimo taryba. Neorganizuojami rajono mastu seminarai būrelių vadovams. Mokyklose techninių būrelių nebuvimo priežastys aiškinamos įvairiai (pavyzdžiui, Elvyravos aštuonmetėje mokykloje nėra patalpų; Tytuvėnų vidurinėje mokykloje nėra vadovų)” /24/. Keletas faktų rodo, kad Kelmės rajono mokyklose buvo galimybė panaudoti mokomąsias dirbtuves techninių būrelių darbui, tačiau šia galimybe ne visur pasinaudota.

Mokyklų valdybos inspektoriaus A. Ramanausko 1970 m. vasario 15 d. ataskaitoje nurodoma, kad Joniškio rajono vidurinėse ir aštuonmetėse mokyklose veikė 133 būreliai ir kiti kolektyvai, kurių darbe dalyvavo 4151 mokinys. Techniškųjų būrelių mokyklose buvo 12, juos lankė 154 moksleiviai, t.y. 12% V–XI kl. mokinių. Būrelių užsiėmimai vykdavo pagal sudarytus savaitinius užklasinės veiklos tvarkaraščius /25/.

1977 m. sausio 24 – vasario 4 d.d. buvo tikrintos Raseinių rajono mokyklos. Nustatyta, kad rajone per mažas dėmesys skirtas techninio profilio būreliams. 1976–1977 m.m. techninių būrelių veikloje rajone dalyvavo tik 5,8% IV–XI klasių mokinių. Daugumos būrelių darbo turinys nebuvo kūrybiškas ir individualizuotas /26/. Tikrinimo pažymoje akcentuojama, kad rajono mokyklose turi būti skatinama būrelio narių iniciatyva, jų kūrybinės mintys.

Respublikinės jaunųjų technikų stoties metodinio ir masinio-organizacinio darbo skyriaus vedėjo A. Mioldažio 1982 m. balandžio mėn. 15–16 d. pažymoje apie Telšių JTS metodinį organizacinį darbą konstatuojama, kad

techniškieji būreliai įsteigti 9 Telšių rajono vidurinėse mokyklose. Techninė kūryba 1981 m. buvo užimti 996 moksleiviai arba 0,7% daugiau negu 1979 m. /27/. Tai rodo, kad paauglių, lankančių šio tipo būrelius, skaičius per kelerius metus padidėjo nežymiai.

1986 m. tikrinant Panevėžio rajonų mokyklas, pastebėta, kad mažai mokslėvių buvo užimti technine kūryba. Visose bendrojo lavinimo mokyklų techninio profilio būreliuose dalyvavo tik 9,4% IV–XI klasių mokinių (Ramygalos vidurinėje mokykloje – 6,8%, Vežio – 13,3%, Naujamiesčio – 13,3%). Būrelių darbo planai sudaromi formaliai, nedirbama su būrelių nariais individualiai, neskiriamos grupinės užduotys, užsiėmimai buvo pravedami žemu dalykiniu lygiu /28/. Toks užklasinės veiklos organizavimas negalėjo sudominti mokslėvių, duoti teigiamų darbo rezultatų.

1986 m. lapkričio 25–28 d., grįžtamosios kontrolės metu nustatyta, kad Panevėžio rajone pagerėjo techninių būrelių veikla. Rajono mokyklose buvo įsteigta 13 naujų šio profilio būrelių. Jaunųjų technikų būrelius lankė 808 mokiniai arba 16,2%. Pažymoje nurodoma, kad paaugliai šiame rajone buvo perkrauti užklazine veikla. Daugelis lankė po 2–3 būrelius. Pavyzdžiui, Meižiškių vidurinėje mokykloje mokėsi 117 mokslėvių, o įvairaus profilio būreliuose buvo užimta 295 mokiniai /29/. Tai rodo vaikų perkrovimą nepamokine veikla. Dalyvavimas keliuose būreliuose trukdo paaugliui įsigilinti į kurią nors vieną sritį, siekti geresnių kūrybinių rezultatų. Mokslėvio veikla gali tapti paviršutiniška.

Respublikos mokyklose veikė ne tik techniniai, bet ir kitokio pobūdžio darbų būreliai. Pedagoginėje spaudoje randame aprašytą Ignalinos 1-osios vidurinės mokyklos meno mėgėjų būrelio veiklą. Užsiėmimų metu VI–IX klasių mokslėviai iš siūlų atliekų ir gamtinių medžiagų (medžio, molio) sukūrė lėlių-žvėrelių ir paukščių kompoziciją „Balti balandžiai – visiems kontinentams“. Šiam darbui vadovavo mokytojos E. Bulatovienė ir D. Zubrickienė. VII ir VIII kl. berniukai iš karklo vytelių nupynė traukinį, mergaitės iš siūlų atliekų pagamino lėles, o lipdytojai iš molio padarė 40 įvairių žvėrių ir paukščių figūrų. Kompozicija papildė mokyklos vaikų kūrybos muziejų naujais eksponatais /30/.

Minėtina ir Kupiškio V. Rekašiaus vidurinės mokyklos medžio drožėjų ir raižytojų būrelio veikla (mokyt. J. Šmigelskis). Mokiniai čia susipažindavo su medienos raižymo, instrukcijos, modeliavimo darbais, išmokdavo drožybos

elementų. Darbo įrankius moksleiviai pasigamindavo patys iš senų, nebevarojamų skustuvų ir sudilusių obliavimo staklių peilių. Medžiagomis apsirūpinti padėdavo baldų kombinatas. Būrelio nariai išmoko gaminti dekoratyvines dėžutes, lėkštes, taures, rėmelius veidrodžiams, rankšluostines, verpstes ir kt. /31/. Tai rodo, kad vaikams buvo sudaromos sąlygos išbandyti savo gebėjimus atliekant įvairius darbus. Šio būrelio veikla padėjo lavinti moksleivių estetinį skonį, geriau suvokti taikomosios dailės reikšmę gyvenime ir buityje.

Respublikinės moksleivių techninių darbų apžiūros padeda išaiškinti vaikų techninės kūrybos rezultatus. Pirma paroda-apžiūra buvo organizuota 1986 m. lapkričio mėn. Į parodą buvo atrinkta daugiau kaip 300 moksleivių techninių darbų. Atrenkant daug dėmesio buvo skiriama dirbinio praktiškumui, jo pritaikymo galimybėms, išvaizdai. Kai kurie darbai sudomino Racionalizatorių ir išradėjų draugijos atstovus. Parodoje buvo eksponuojamas elektrinis mechaninis siaurapjūklis, pjovimo, frezavimo, graviravimo staklės, laidų vyniojimo ir ritės prietaisas. Jaunieji meistrai sukūrė medinių žaislų pavyzdžius, treniruoklius lavinti ranką ir akį /32/.

1987 m. įvykusioje respublikinėje moksleivių techninių darbų apžiūroje gerai pasirodė Kaišiadorių rajono Žaslių, Molėtų rajono Inturkės, Pasvalio rajono Vaškų, Biržų 1-oji, Ukmergės rajono Užugirio nepilnoji vidurinė mokykla. Apžiūroje sėkmingai dalyvavo Joniškio, Utenos, Vilniaus, Šiaulių, Alytaus miestų, Mažeikių, Šalčininkų rajonų moksleiviai. Tačiau nebuvo vaikų darbų iš Jurbarko, Kelmės, Klaipėdos, Kretingos, Pakruojo, Plungės, Radviliškio, Raseinių, Šilalės ir Šilutės rajonų, Birštono, Neringos ir Palangos miestų /33/. Šiuose miestuose moksleivių techninė kūryba buvo dar nepakankamai skatinama, o gal švietimo skyriai nepasirūpino pristatyti darbų į parodą.

1987 m. buvo domėtasi Vilniaus ir Kauno miestų moksleivių būrelių lankymu. Vilniaus Universiteto aspirantė D. Beresnevičienė atliko tyrimą, kuriame dalyvavo 700 IX klasių abiejų miestų mokinių ir 400 VIII klasių Kauno mokinių. Nustatyta, kad daugiausia 29,1% paauglių lankė sporto ir 16,45% meno būrelius. Techninius būrelius lankė 12,82% VIII–IX klasių moksleivių (VIII kl. – 14,75%, IX kl. – 11,71%), buitines darbų – 4,9% abiejų klasių merginų. Gana daug mokinių – 28,1% neužsiėmė jokia užklasine veikla (VIII kl. – 27,25%, IX kl. – 28,60% /34/. Faktai rodo, kad sportas ir menas paaugliams yra patrauklesnės veiklos sritys, negu techninė kūryba ar buitines dar-

bai. Didelė dalis moksleivių planuoja savo laisvalaikį kitaip, nedalyvauja būrelių darbe.

1988 m. gruodžio 4–24 d. Vilniuje buvo surengta trečioji paroda. Joje darbus eksponavo dvidešimt keturių rajonų ir aštuonių miestų technikai. Daugiausia darbų atvežta iš Kauno. Jų autoriai – ir miesto jaunųjų technikų stoties būrelių nariai, ir vidurinių mokyklų technikos mėgėjai, ir specialiosios mokyklos-internato aviamodeliuotojai, kurių vadovas Z. Augevičius – raketų modeliavimo respublikoje pradininkas. Įdomūs moksleivių iš Radviliškio 3-osios (vad. V. Karmanas), Panevėžio raj. Raguvos vidurinės (vad. J. Strazdas), Utenos jaunųjų aviamodeliuotojų (vad. R. Zaranka) darbai. Tokios respublikinės parodos – tai būrelių vadovų ir jų mokinių visų metų darbo įvertinimas ir paskatinimas /35/.

Dar ne visose respublikos bendrojo lavinimo mokyklose yra tinkamos sąlygos mokinių techninei kūrybai. Jaunųjų technikų stotys, moksleivių techninės kūrybos ir darbo namuose būrelių darbo sąlygos žymiai geresnės. Patalpos pritaikytos vaikų darbui, geriau aprūpinama medžiagomis bei įrankiais, daugiau etatų skiriama vadovams. Pavyzdžiui, Mažeikių jaunųjų technikų stotis 1989 m. gavo 4,5 tūkst. rublių medžiagoms, 9 tūkst. rublių pagrindiniam inventoriui įsigyti /36/. Bendrojo lavinimo mokyklų būreliai tokių lėšų negauna. Šiaulių jaunųjų technikų stotis turi 1400 kvad. m. ploto darbui /37/. O kokiose patalpose ar pusrūsiuose dirba ne vienos respublikos mokyklos jaunieji technikai! Dažnas būrelis tik vadovo ir vaikų entuziazmu gyvuoja.

1989 m. respublikos liaudies švietimo ministerijos kolegija svarstė moksleivių nepamokinės veiklos pertvarkymo principus. Jie buvo orientyras, kaip organizuoti mokinių užklausinę veiklą, sudaryti galimybę pasirinkti veiklos rūšis atsižvelgiant į pedagogų pasirengimą, moksleivių poreikius, tradicijas, sukauptą patirtį /38/.

Visos moksleivių nepamokinės darbinės veiklos efektyvumo rodikliu turėtų tapti ne tik atlikti darbai, bet ir teigiami pokyčiai paauglių sąmonėje, emocijų, elgesio bei nuostatų sferoje. Tai netyrinėta. Tačiau šis tyrimas rodo, kad buvo įdėta daug pastangų, nors ne visada vaisingų, mokinius rengti praktinei veiklai.

1. PA. F. 4421. Ap. I. B. 10.
2. Bakanavičius B. Piešinių ir rankdarbių paroda Varėnoje // „Tarybinė mokykla“. – 1949. – Nr. 1. – P. 46–47.
3. Kretingos apskrities mokyklų pedagoginė paroda // Tarybinė mokykla. – 1950. – Nr. 3. – P. 45–47.
4. Grybauskas A. Pedagoginė parodėlė // Tarybinė mokykla. – 1950. – Nr. 2. – P. 44–45.
5. Techniniai būreliai // Tarybinė mokykla. – 1957. – Nr. 9. – P. 47.
6. LVA. F. R-762. Ap. 6 B. 1543.
7. Jonaitis H., Valentinavičius V. Pastabos apie jaunųjų technikų parodą // Tarybinė mokykla. – 1958. – Nr. 11. – P. 41–42.
8. LVA. F. R-762. Ap. 6 B. 1986.
9. Ozarskis E. Atverkime kelią mokinių techninei kūrybai ir jaunųjų gamtinių darbui // Tarybinė mokykla – 1965. – Nr. 6. – P. 1–2.
10. Ten pat.
11. Gedvilas M. Mokinių užklasinė veikla ir pagrindinės jos vystymo kryptys // Tarybinė mokykla. – 1967. – Nr. 4. – P. 1–7.
12. Ten pat.
13. Plungė P. Vilioja juos technika // Tarybinė mokykla. – 1967. – Nr. 5. – P. 23.
14. Gedvilas M. Mokinių užklasinė veikla ir pagrindinės jos vystymo kryptys // Tarybinė mokykla. – 1967. – Nr. 4. – P. 1–7.
15. Ten pat.
16. Darbinio mokymo, auklėjimo ir profesinio orientavimo normatyvinių dokumentų rinkinys / Sudarė P. Mažeika, A. Ramanauskas. – K., 1982. – P. 215–218.
17. Ten pat.
18. LVA. F. R-762. Ap. 6. B. 2435.
19. Ten pat.
20. Ten pat.
21. Ten pat.
22. Ten pat.
23. Urbonavičius F. Užklasinė techninė kūryba // Tarybinė mokykla. – 1987. – Nr. 2. – P. 47–48.
24. LVA. F. R-762. Ap. 6. B. 2435.
25. Ten pat.
26. Ten pat. B. 2987.
27. Ten pat.
28. Ten pat. B. 3840.
29. Ten pat.
30. Bulatovienė E. Balti balandžiai visiems kontinentams // Tarybinė mokykla. – 1985. – Nr. 5. – P. 43–44.
31. Šmigelskas J. Kūrybinės užduotys darbščijų rankų būrelyje // Tarybinė mokykla. – 1986. – Nr. 9. – P. 44–46.
32. Senkus L. Takeliai link išradimų // Tarybinis mokytojas. – 1986. – Lapkritis.

33. Petruskaitė M. Technikinei kūrybai – platesnį užmojį // Tarybinė mokykla. – 1987. – Nr. 8. – P. 43.
34. Konferencijos „Mokyklos, šeimos, darbo kolektyvų ir visuomenės bendradarbiavimas gerinant mok. švietimą auklėjimą, profesinį orientavimą ir rengimą darbui“ tezės. – V., 1987.
35. Šnarienė V. Jaunųjų technikų paroda // Tarybinė mokykla. – 1989. – Nr. 2. – P. 46.
36. Ten pat. P. 47.
37. Ten pat.
38. Nepamokinės veiklos atnaujinimas // Tarybinė mokykla. – 1989. – Nr. 6. – P. 5.